ИМ Дп-IV
Инв. № 91

Дупница, а не Дубница

Между студенти вжзникнала препирня, как е правилно да се пише: Дупница или Дубница, и доидоха при мене да отсждя на чия страна е правото. Аз бях изненадан, че след това което е писано по вжпроса от К. Иречека в Пжтувания по Бжлгария (стр. 612) и от Йор. Иванов в Северна Македония (стр. 183) може днес още да се подновява старата препирня на някои наши писатели, които твждяха погрешно и безосновно, че правилната форма за Дупница била Дубница или дори Джбница, като произвеждаха името на града от джб. Да се повдига днес, 21 години след издаването на бжлгарски на Иречековите „Пжтувания“ и 15 години след излизането на Ивановата „Северна Македония“, наново препирня между интелигентна среда за правилната форма на Дупница показва, че у нас сериозно четиво *не се чете*. А Иречековите пжтувания би трябало да бждат настолна книга на всеки бжлгарин. Ала моята изненада бе дваж по-голяма, когато на другия ден след изнесената пред мене студентска препирня, получавам писмо от Дупница с пощенски печат: Дубница! Значи заблудата, невежеството, пржскани от наши писатели преди десетки години все са хванали корен, при това и в едно държавно учреждение! И тжлкуванията, обясненията на един Иречек, на един Иванов не са помогнали да премахнат погрешното производство от джб на Дупница — родния град на известния от пжрвата половина на XIX в. писател и учител „в славено еллинското в Свищов ущилище“ Христаки Павлович — *Дупничанин*, като сам той се пише, — наверно защото не са четени. Затова налага се и на страниците на „Бжлгарска реч“ да се кажат няколко думи за етимолигията на Дупница

Дупница не може да се произвежда от джб по простата причина, че в Дупнишкия говор всяко стбжлг. *ж* минава в *а*, та там казват: *даб, пат, каща* и т. н вм. *джб, пжт, кжща*. И ако името на града произлизаше от *джб*, то щеше да гласи някак: *Дабница, Дабово, Дабовяни, Даблен, Дабяни, Дабнища* или под., каквито селища срещаме в разни бжлгарски краища, ала никога не Дупница. Ала не само гласната *у*, ами и сжгласната *п* не позволява да се произвежда името от *джб*, чието *б*, няма условия да мине в *п* пред *н* в Дупница. Звучните сжгласни, каквато е *б*, минават в сжответните тжмни или глухи, само когато дойдат в края на думата или пред друга тжмна сжгласна

Дупница произлиза от стбжлг. *дупжн* — вдлжбнат, или *дупина, дуплина*—яма, та името напжлно отговаря на положението на града, който лежи на югозападния кжт на Дупнишката котловина — там, гдето тя се затваря, пострян на тесно място между високи склонове

Под формата Дупница името на града се среща в бжлгарски ржкописни книги още от XVI в., така *Дупница*, в ркп. от 1565 год., *Дупеница*, в ркп. от 1634 год., *Дуп'ница* в ркп. от 1734 год, и т. н [1])

Като *Дупинджа* името е познато и на турците, които петстотин години са владели над страната. Така то се среща и у „турския географ Хаджи Калфа от пжрвата половина на XVII в. [2])

У старите чужди пжтувачи през Бжлгария, които не са знаяли бжлгарски език, та не са могли да схващат верно и да предават правилно чутите от местното население бжлгарски думи и звукове, коренната сричка на Дупница покрай в правилната си форма се среща и погрешно написана ту като *тоб*, ту като *доп*, ту като *дуб*, ала всички тези разнописания на чужденци по-горните сжображения не могат да имат значение за нашата теза. Така немският рицар Харф, който минал през Дупница на 1499 год., пише Tobinitza. В един италиянски безимен летопис от около 1559 г., се споменува в формата Dopnizza. Кжм края на XVII в анонимен руски пленник в своето „Описаніе турецкой империй“ сжобщава, че „ис таго места Бани езду 1 ден до места *Дупницы*. А то место *Дупница* село великая“. През 1706 год. минал през Dupniza и дубровничанинат Марин Кабога. Немецат Хюп в своята Beschreidbung der Europäischen Türkei (München. 1828) ст. 201 споменува като един от градовете в долините на Искжр и Осжм Dupindscha (Dupniza) и т. н. [3]).

1) Гл. Спространов Е. Опис на ржкописите в библиотеката при Св. Синод. София, 1900 Стр. 45, 47, 121. Стојановић. Луб. Стари српски записи и натписи Белград, 1903. Кн. II, 417, 466.

2) Срв. Hadschi-Chalfa, Rumeli und Bosna. Wien, 1812. Стр. 89.

3) Срв. цитуваните в началото Иричекови пжтувания и Иванова Северна Македония.

4) Срв. Кжнчев, В. Македония. — Списжк на общините (по-после — на населените места) в Бжлгария, издадени от Мин на вжтр. работи за 1900, 1902 1911 години.

Стбжлг. корен *дуп-* се среща в назнаванията и на много други бжлгарски селища, както в западните, тжй и в източните бжлгарски крайща. Така имаше села *Дупени* в Преспанско, *Дупяк* в Костурско, *Дупяни* в Кичевско, *Дупячани* в Прилепско, *Дупни-вржх* во Врачанско, *Дупляк* в Берковишко, *Дупковец* в Тетевенско, колиби *Дупините* в Габровско, Горни и Долни *Дупини* в Тжрновско и т. н. [4]).

На край не мога да не изкажа очудването си за джрзостта, с която едно *държавно* учреждение, каквато е Дирекцията на пощите и телеграфите, си позволява, когато има един *официален* списжк на населените места в Бжлгария, издаван периодично, да променя на своя глава названията на бжлгарските селища Няма ли власт в тази страна?

С. Аргиров.

(из сп. Бжлгарска реч кн. 7)

Конгреса

на международната лига за борба с туберкулозата.

В края на юли месец в Англия заседаваше 2-я конгрес на лигата: пжрвият е бил в Рим преди Балканската война. На този конгрес се явиха представители почти от всичките нации в света, между които имаше и от цветни и черни народи. Отсжтствуваха от Русия, Германия и ако се не лжжа, Бжлгария тжй сжщо не е изпратила своя представител.

На този конгрес почти вече е прието, като закон, положението, че туберколоза не се предава по наследство, а се приобретава чрез заразяване, при всичко, че наследствеността играе известна роля в развитието и течението на болеста. Статистическите данни показват, че смжртноста от туберколозата помежду цивилизованите нации е 12% от общота смжртност; най благоприятните страни, като Белгия, Италия, Португалия и Испания дават 4%. Интересен с факта, че преди войната имало страни, като напр. Екваториална Африка, в която туберкулозата не сжществува, и това се джлжи вероятно на обстоятелството, че тези страни не сж били засегнати от цивилизацията. Колкото се касае до степента на заболяваемоста, то в големите градове инфекцията е установена 20% у деца до 2 годишна вжзраст, 55%—до 5 години, 90%—до 15 години, и 97% у вжзрастните В селата процента на заболяванията е много по малжк. Течението на болеста е много по бжрзо у нации, които до сега сж били изолирани от заразата а цивизованите нации, обладават по голема сжпротивляемост на заразата

Освен различните вжпроси по източниците на заразяванието, средството по определяванието, (диагноза) дали е заразен човека или не, общите мерки, които народите требва да вземат срещу разпространение на туберкулозата, като социална болест, свжрзана с мизерия, и пр. Конгреса по преуложени на Prof. Renon (Парис) и Prof Irimescl (Ромжния) е приел резолюция вжрху необходимоста да се сждадат в целият мир специални катедри по туберкулоза.

D-р N. N.

ТЖРБУХА на ДУПНИЦА

При всичко че цената на спиртните питиета е много висока, в сравнение с цената на другите продукти от пжрва необходимост, но консумацията им не само че не се е намалила, но напротив, значително се е увеличила и постояно се увеличава. Забележително е, че колкото по-вече поскжпва живота, и заедно с това се повишава цената на спиртните питиета, консумацията им, вместо да се намалява, все по-вече и по-вече се повишава. Като че ли населението намира единственна утеха и развлечение в спирта Днес пият всички — и жените и децата, и наредко ще намерите вжздржжатели. Броя на кржчмите постоянно се увеличава, а консумацията на спиртите се изчислява с баснословни цифри.

В сжбота, в време на пазаря, всички кржчми в Дупница сж натжпкани с посетители Там стават срещите, разговорите, пазарлжците

Всичко се почва при чаша спиртно питие, и се свжршва с сжщото

Селените в града ни пият извжнредно много Получените банкноти от продажбата текжт безпирно, и голема част от тия банкноти се обржщат в спирт.

Много селени дохаждат тука, само за да си отпият на свобода, без контрола и страх от своите близки, както летно време правят гражданите, които посещават близките села.

Според официалните сведения, в града ни сж внесени за консумация за времето от 1 януарий 1921 год. до 1 юли с. г., значи за 6 месеца, следните спиртни напитки: 64,481 литри вино и 46,481 литри разни ракии. Освен това, за посрещане „сливовата криза“, която се бе появила през юли месец, внесени сж 8665 литри фабрикански спирт, който ще бжде естествено използван или е вече използван за приготовление на различни ракии. Приблизителната стойност на тия напитки е около 3,000,000 лева, като сметаме, че те се продават на консуматорите, по обикновена цена, т. е. по 20 лв. за кл. гр, вино и по 40 лева за кл. гр. ракия, която цена е минималната, и като сметаме че се продават, чисти и без всекакви примеси.

В нашето изложение не влиза консумацията на бирата, която сжщо не е малка, защото не можахме да сжберем даже приблизителни данни за това, тжй като тук, в Дупница, респективните власти не джржат сметка за това, В такжв случай целата консумация требва да е между 4 и 5 милиона лв.

Тази цифра сама говори доста. По нея може да се сжди за степента на консумацията. Разхвжрляйте я сега вжрху вероятния брой на консуматорите и вие ще видите, колко много пари се хвжрлят за тая отрова

Нашия град има около 1900 кжщи, а дава живот на 116 кржчми — такжв е техния брой, или всеки 16—17 кжщи поджржат една кржчма.

Джржавата не е в сжстояние да се бори с това зло, защото най-големото ѝ и сигурно приходно перо иде тжкмо от консумацията на спиртните питиета и тютюна, а и вжздржжателните дружества много малко може да направят в това отношение, защото прогресивното развития на алкохолизжма иде от самите обществени условия на живота. S.

Михо Арнаудов
(Македончето)
декоратор-бояджия
РАБОТИ чисто, добросжвестно и красиво, по новопристигналите му журнали.

ОБУЩАРСКО СДРУЖЕНИЕ — ДУПНИЦА.

Известие

Обущарското сдружение известява на г, г, гражданите, че в общото си извжнредно сжбрание на 22 ноемврий т. г. като взе пред вид постоянното и извжнредно големо покачване цените на обущарските материяли, с от това поскжпване се явява нуждата от по голем и наличен капитал, а с даването обуща на клиентите на вересия се лишават обущарите от такжв и немогат да си набавят своевременно нуждните за работата им материяли, затова се взе следното решение:

От днес за напред никому, без изключение, никой обущар нема да прави нови, или поправя стари обуща на клиентите си на вересия.

Дупница, 28 ноември 1921 год.

От Сдружението.

ФРАНКО-БЖЛГАРСКА БАНКА
ЗА МЕЖДУНАРОДНА ТЖРГОВИЯ
Капитал напжлно внесен 20,000,000 лева.
БАНКА НА ДРУЖЕСТВОТО
СЖЕДИНЕНИТЕ ТЮТЮНЕВИ ФАБРИКИ
СОФИЯ
Централа: СОФИЯ.
Клонове: Варна, Пловдив, Русе, Хасково и Дупница.
Участвуват Французките финансови групи:
Credit Francais — Paris, Caisse commercial et Industriel de Paris, Paris и Credit Foncier du Bresil et de l'Amerique du Sud — Paris.
Извжршва всекакви банкови операции.
Приема влогове — срочни и безсрочни по най-либерални условия, по текущи сметки, спестовни книжки или срочни свидетелства.
Извжршва всекакви преводи за вжтрешноста и за странство
Телеграфически адрес: „**Интербанк**“.

Рекламата е душата на тжрговията!

КАРТЕЛ! КАРТЕЛ!
САМО
Най-ароматични тютюни и папироси за пушене сж:
КАРТЕЛ И ПАК КАРТЕЛ!
Пушете само Картел!
Ще ги купите на най-евтини цени от склада на Картела ул. Борисова № 23 в зданието на Полеганов.
ПАК
КАРТЕЛ! КАРТЕЛ!

Никола Лазарков

Из близкото минало

Това не бе отдавна. То беше, туку преди освобождението ни от турското владичество, когато през 1876 год.,стана вжзстанието в Средногорско.

Да, в това време, настжпиха още по-тежки дни за бжлгарското население в града и околията. Турците, които сжставляваха три четвжрти от населението на града, още при пжрвата вест за бунтовническото движение на бжлгарите в ония места, изведнжж промениха човешката си физиономия озвериха се и разфучаха, като пчели в силно подпушен кошар.

От страна на власта се започна раздаване на оржжие по турските кжщя; бдителноста се усили; взеха се по-сурови и строги мерки срещу бжлгарското население и като че ли по даден знак, всеки един турчин измени и думи и обноски, в едно грубо, заканително и предизвикателно джржане, спрямо всеки един бжлгарин или бжлгарка.

Па не само с думите и обноските си се ограничаваха нежените и настржхнали дупнишки аги. Освирепелото си настроение те проявиха и в терористически деяния. Образуваха се и вжоржжиха малки терористически групи за в града и селата, да произволничат и с терора си да сплашат и задушат всека бунтовническа мисжл в бжлгарската рая. Заловиха и наблжскаха в затворите некои от по-видните и сжбудени бжлгари. Почнаха се нощни нападания по бжлгарските кжщя. Туреха ли некого на очи, паднеше ли некой на срещата на фанатизиран и вжзбуден чалмоносец, или же на некой от нарочно подготвените терористи—редко беше да не изпита ведно с псувните и юмруците, па и сопата или ятагана по свойто гяур-комитаджийско тело. И затова всеки бжлгарин гледаше още с слжнце да се прибере у дома си.

Па и туркините не оставаха назад от мжжете си Не в редки случаи и те проявяваха подвизите си в клетви и оскржбления, а нейде и с хвжрляне камжни, по некой комитагяуру или гяурка.

И с така систематично упражнявания терор, се все страх и ужас в селското, а в много по-голем размер в градското бжлгарско население, което незаеше,като замржкне, какво ще осжмне.

Една сутуйна, граджт ни се пробуди при бухтане на тжпани и свирня с зурли. Огначало не се знаеше, с каква цел е тоя грохот на тая циганска музика. Скоро, обаче, се разбра, че с нея се прикавваха и посрещаха желающи за комплектуаащата се под главатарството на прочутия по своята свирепост турчин Араб-Исмаил и черкезина х. Руфат-бей башибозушка чета, която ще замине за местото на вжзбунтувалите се гяури.

Приготовлението на четата продължи неколко дни, а през това време, всеки ден, по неколко души турци и цигани с знаме от зелен плат и в средата му червения турски полумесец, начело с циганската музика и една вжрволица дечурлига, обикаляха улиците и на често се спираха при шаджрвана, който стжрчеше пред джамията, именуема „Ески-Джамия“ на местото на която сега стжрчи новото здание на Офицерското сжбрание.

В един от тия дни, на това место, при шаджрвана—неколко турци и цигани с набодени в поясите си кремжклии пищови и по един джлжг нож—ятаган, се заловиха на хоро. При тех се хвана и един бжлгарин от Пиянечките села, а зурладжийте и тжпаните засилиха такта за така нареченото „Сегменско хоро“. Хванаха се за ржце и лудо се закжршиха и заскачаха. Най-много рипаше и се меташе *бжлгарина*, който и водеше хорото, махайки в десна си ржка, вместо кжрпа—знамето на готвящата се башибозучка чета.

Всеки бжлгарин и бжлгарка, които минеха. чувствуваха в душата и сжрдцето си едно задушливо вжлнение от мжка и тжга, примесено с яд, спремо онова, което се приготовляваше от страна на вжзбудените аги. А тая тжга и отвращение, с още по-голем яд се усилваше от обстоятелството, че се намери един жалжк човечец, едно захласнато бжлгарско чедо, което без да знае що вжрши, се хваща ржка за ржка, с враговете на своите братя и заедно с тех, се готви за сеч и изтребление на тия, пред героизма и себеотрицанието за общобжлгарския идеал „освобождението“—требваше да падне на очи и с благоговение да се преклони. Но това той никак не сжзнаваше. Той се записа и отиде с четата и жив и здрав се завжрна.

Какво е правил по тия места, кждето четата бе минала, това той самичжк си знаеше и тия, които сж го видели. Изобщо мжлвата бе, че той е вжршил големи жестокости над своите еднокржвни братя и проклятията се сипаха вжрху му.

И за чудо, не бе се изминало много време от завржщането му и един ден тоя человек, минаваше из чаршиската ни улица, яхнал на кон, с крака *отрезани* над стжпалата. Да, тия крака, които рипаха и скачаха, и тжпчеха местата, кждето се бе запалила свещената искра за нашето освобождение—беха отрезани. Кога и как, това не се коментираше, а из устата на всеки едного се чуваше, че Божието правосждие, незакжсне с наказанието още през живота му.

И в такова физическо сжстояние на тоя човек, сждбата бе определила да доживее и дочака освобождението и с очите си да види: защо сж били в вжстание тия, срещу които бе сжбрана дивата турска сган и заведена от тусун-беовци, Тжрмжшлиевци, Баруталиевци и Дупничаните: Араб-Измаил и х. Руфат-бей, в чиято чета и той отиде.